

ชวนเที่ยว

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ มหาวิทยาลัย

บัญชา ธนบุญสมบัติ

E-mail : buncha2509@gmail.com

Facebook : www.facebook.com/buncha2509

Mobile: 081-42-42-010

บทความนี้จะตีพิมพ์ใน นสพ.กรุงเทพธุรกิจ เซ็คชั่นเสาร์อาทิตย์ คอลัมน์ Event Horizon เสาร์ 16 พฤศจิกายน 2556

เมื่อพูดถึงแหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์และโบราณคดีในจังหวัดนครราชสีมา เราคงนึกถึงปราสาทหินพิมาย พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพิมาย แหล่งโบราณคดีบ้านปราสาท หรือแหล่งโบราณคดีบ้านโนนวัต แต่ใจกลางเมืองโคราช ไม่ไกลจากอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีเท่าใดนัก ยังมีสถานที่สำคัญอีกแห่งหนึ่ง นั่นคือ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ มหาวิทยาลัย โบราณคดีและประวัติศาสตร์ศิลปะไม่ควรพลาด

Maha_Viravong_NM-DSC_0010

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ มหาวิทยาลัย

ชื่อของพิพิธภัณฑ์แห่งนี้ตั้งขึ้นเพื่อถวายเป็นเกียรติแด่สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (อ้วน ตีสโล) อดีตเจ้าอาวาสวัดสุทัศนจินดา ผู้มอบโบราณวัตถุและศิลปวัตถุให้กับกรมศิลปากรเมื่อ พ.ศ.2470 เพื่อใช้ในการศึกษา ค้นคว้า จัดแสดงและเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมของชาติ ดังพระดำริของท่านที่ว่า “พิพิธภัณฑ์เป็นลายลักษณ์ ห่องสมุดเป็นอักษร กุลบุตรผู้ที่จะมีดวงตาแจ่มใสคือปัญญา ย่อมต้องอาศัยลายลักษณ์และอักษร”

เมื่อเดือนก่อน (พฤษภาคม 2556) หลังจากเสร็จภารกิจให้สัมมนาที่สถาบันวิจัยแสงซินโครตรอนแล้ว ผมได้พาลูกไปเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์แห่งนี้ ความคิดแวบแรกเมื่อไปถึงก็คือ ที่นี่มีขนาดพื้นที่เล็กมาก (เมื่อเทียบกับพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติที่อื่นๆ) แต่ที่เห็นได้ ผมกลับใช้เวลาพักใหญ่ (กว่าหนึ่งชั่วโมง) ในการเก็บเกี่ยวความรู้แปลกใหม่อย่างสนุกเพลิดเพลิน

เริ่มจากโบราณวัตถุสมัยก่อนประวัติศาสตร์กันก่อน ในส่วนนี้มีภาชนะดินเผาทรงปากแตรจากแหล่งโบราณคดีบ้านปราสาท (อ.โนนสูง จ.นครราชสีมา) กำหนดอายุในช่วง 3,500-2,500 ปีก่อน ภาชนะดินเผาทรงปากแตรมีคอแคบ ปากผายออก เคลือบผิวด้วยน้ำดินสีแดงและขัดมัน บางใบตกแต่งด้วยลายเชือกทาบ บางใบลายเขียนสีคล้ายแบบบ้านเชียง

Prehistoric_Items-Maha_Viravong-NM-DSC_0120

โบราณวัตถุสมัยก่อนประวัติศาสตร์

นอกจากนี้ยังมีวัตถุสมัยก่อนประวัติศาสตร์อื่นๆ ได้แก่ ขวานหินขัด ลูกกระสุนดินเผา ลูกปัดดินเผา ลูกปัดเปลือกหอย กำไลหินอ่อน กำไลดินเผา แหวนสำริด หินดู่ และแวนดินเผา อีกด้วย วัตถุต่างๆ เหล่านี้ ส่วนใหญ่ฟังบู๊ก็คงพอรู้ว่าคืออะไร ยกเว้น 2 อย่าง คือ หินดู่และแวน จึงขอขยายความเพิ่มอีกเล็กน้อย โดยเฉพาะสำหรับคุณผู้อ่านที่รักโบราณคดี (เหมือนผม)

หินดู่ (clay anvil) เป็นอุปกรณ์ที่ใช้ในการขึ้นรูปภาชนะดินเผา มีลักษณะคล้ายดอกเห็ด โดยมือจับส่วน “ก้าน” แล้วใช้ “ดอกเห็ด” ดุนผิวภายในของภาชนะ โดยในขณะเดียวกันก็ใช้ไม้ตีผิวภายนอกเพื่อให้ได้รูปร่างตามต้องการ

แวน (spindle whorl) เป็นอุปกรณ์ที่ใช้ปั่นด้ายในการทอผ้า มีลักษณะคล้ายเม็ดลูกคิด โดยมีรูตรงกลางเสียบเข้ากับเพลาแกนหมุนเพื่อทำให้เกิดแรงเฉื่อยขณะหมุน (ถ้าเป็นวิศวกรรมเครื่องกล ก็เทียบเคียงได้กับล้อตุ่นกำลังนั่นเอง)

หากเดินไปยังบริเวณผนังห้องด้านหลัง ก็จะชมโบราณวัตถุศิลปะลพบุรี ผมนำภาพมาฝาก เรียงจากซ้ายไปขวาดังนี้:

ทวารบาล พุทธศตวรรษที่ 17 จากปราสาทกระถิน อ.หนองบุญมาก จ.นครราชสีมา

ยักษ์ พุทธศตวรรษที่ 16-17 ได้จากการขุดแต่งปราสาทโนนกู่ อ.สูงเนิน จ.นครราชสีมา

พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร พุทธศตวรรษที่ 16-17

พระคเณศ พุทธศตวรรษที่ 15 และ

กสิปขนุนปรางค์รูปฤาษี พุทธศตวรรษที่ 16-17 ได้รับการขุดแต่งปราสาทพะโค อ.โชคชัย จ.นครราชสีมา

DSC_0442-adj

โบราณวัตถุศิลปะลพบุรี (บริเวณผนังห้องด้านหลัง)

ขอให้รายละเอียดเกี่ยวกับ**พระคเณศ**ไว้สักชิ้น เพราะถือว่าเป็นโบราณวัตถุชิ้นเด่นในพิพิธภัณฑ์แห่งนี้ พระคเณศองค์นี้สร้างจากหินทราย ประทับนั่งขัดสมาธิราบบนฐานสี่เหลี่ยม จุดน่าสนใจคือ ด้านหลังเป็นซุ้มลายใบไม้สอดขึ้นไปเป็นยอดแหลม ด้านล่างเป็นเสาซุ้มสี่เหลี่ยม สลักหัวเสาเป็นรูปบัวหาย มีมกรคายนาคสามเศียร ลวดลายเช่นนี้แสดงถึงอิทธิพลของศิลปะเขมรแบบเกาะแกร์ (ศิลปะเขมรในช่วง พ.ศ.1464-1488 ตั้งชื่อตามราชธานีของพระเจ้าชัยวรมันที่ 4 และครอบคลุมไปถึงรัชสมัยของพระเจ้าพรหมวรมันที่ 2 : คำอธิบายจากหนังสือ *รากเหง้าแห่งศิลปะไทย* หน้า 417 เขียนโดย อาจารย์ ดร.พิริยะ ไกรฤกษ์)

โบราณวัตถุที่โดดเด่นอีกชิ้นหนึ่ง ได้แก่ พระไภษัชยคุรุไวฑูรยประภา หรือพระพุทธรูปเจ้าแพทย์ พระไภษัชยคุรุเป็นพระพุทธรูปผู้รักษาโรคของศาสนาพุทธนิกายมหายานและตันตระยาน ประทับสมาธิ โดยมีหม้อน้ำอมฤตอยู่ในพระหัตถ์ พระไภษัชยคุรุมักพบอยู่ในโถงรอยศาล (โรงพยาบาล) ที่สร้างขึ้นในสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 โดยมีคติความเชื่อที่ว่า ถ้าผู้ป่วยเจ็บปวดส่วนใดของร่างกายก็ให้สัมผัสบริเวณดังกล่าวของพระไภษัชยคุรุ (เช่น หากปวดตา ก็ลูบพระเนตร) ก็จะหายจากอาการเจ็บปวด

DSC_0427-R70

พระไภษัชยคุรุไวฑูรยประภา

พระไภษัชยคุรุในภาพที่ผมนำมาฝากนี้สร้างจากหินทราย ศิลปะลพบุรี พุทธศตวรรษที่ 18 ประทับนั่งขัดสมาธิราบบนฐานบัวทรงพระพักตร์รูปเหลี่ยม พระขนงเป็นเส้นตรง พระเนตรเปิด พระนาสิกค่อนข้างโด่ง พระโอษฐ์แสดงอาการยิ้ม พระกรรณยาวและสวมมณฑล (ตุ้มหู) และสวมศิราภรณ์คล้ายมงกุฎ มุ่นมวยพระเกศาทรงกรวยรูปกลีบบัวซ้อนขึ้นไปเป็นชั้นๆ แต่จุดเด่นที่ทำให้ทราบว่าพระไภษัชยคุรุก็คือ หม้อน้ำอมฤตที่ทรงถือในพระหัตถ์นั่นเอง

น่ารู้ด้วยว่าพิพิธภัณฑสถานแห่งนี้ยังมีพระไภษัชยคุรุอีกองค์หนึ่ง สร้างจากสำริด ศิลปะลพบุรี พุทธศตวรรษที่ 19 มีลักษณะเป็นพระพุทธรูปขนาดปรอททรงเครื่องปางสมาธิ ประทับนั่งขัดสมาธิราบ มีเศียรนาคเจ็ดเศียรแผ่พังพานอยู่ด้านบน พระไภษัชยคุรุองค์นี้มีความงดงามโดดเด่น และได้รับเลือกให้อยู่บนปกของหนังสือ โบราณวัตถุชิ้นเด่นในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ มหาวิจิตรวงศ์ เลย์ทีเดี่ยว (ผมอยากให้คุณผู้อ่านไปชมองค์จริงด้วยตนเอง จึงไม่นำภาพชัดๆ มาลงไว้ในบทความ ;-)

อย่างไรก็ดี โบราณวัตถุที่ประทับใจผมที่สุด ได้แก่ **แผ่นหินสลักรูปเทวดานพเคราะห์** ข้อมูลกรมศิลปากรระบุว่า แผ่นหินนี้สลักจากหินทราย ศิลปะลพบุรี พุทธศตวรรษที่ 16-17 โดยสลักภาพเทวดานพเคราะห์จำนวน 9 องค์อยู่ในซุ้ม แต่ละองค์ประทับอยู่บนสัตว์พาหนะ ยกเว้นพระราหู แผ่นหินสลักนี้มีลักษณะคล้ายทับหลังที่ใช้ประดับอยู่บนกรอบประตูของปราสาทแบบเขมร แต่มีขนาดเล็กกว่ามาก วัตถุประสงค์ของการทำประติมากรรมลักษณะนี้ยังไม่ทราบแน่ชัด

Carved_Stone-Nine_Deities-DSC_0064

แผ่นหินสลักรูปเทวดานพเคราะห์

เทวดานพเคราะห์ที่ปรากฏจากซ้ายไปขวา ได้แก่ (1) พระอาทิตย์ทรงม้า (2) พระจันทร์ประทับนั่งบนแท่นลายดอกบัว (3) พระวายุทรงกวาง (4) พระขันธกุมารทรงนกยูง (5) พระอินทร์ทรงช้างเอราวัณ (6) พระกুবเรวทรงม้า (7) พระอัคนีทรงแกะ (8) พระราหูมีร่างกายท่อนล่างเป็นงู และ (9) พระเกตุทรงสิงห์

ลักษณะการแต่งกายของเทวดานพเคราะห์ โดยเฉพาะการชกชายผ้าถุงด้านหน้า แสดงถึงอิทธิพลของศิลปะเขมรแบบบาปวน (ชื่องานช่างเขมร ตั้งชื่อตามปราสาทบาปวนที่สร้างขึ้นในรัชสมัยของพระเจ้าอู่ทยทิตยวรมันที่ 2 แต่ครอบคลุมงานช่างที่สร้างขึ้นตั้งแต่ พ.ศ.1553-1623 : คำอธิบายจากหนังสือ *รากเหง้าแห่งศิลปะไทย* หน้า 417)

นอกจากที่ยกตัวอย่างมาแล้ว พิพิธภัณฑ์แห่งนี้ยังมีโบราณวัตถุและศิลปะวัตถุอันล้ำค่าอื่นๆ เช่น ศิลปะจารึกบ้านพันดุง (พุทธศตวรรษที่ 14) กลองมโหระทึกสำริดสมัยก่อนประวัติศาสตร์ ยุคสำริด (3,500-2,500 ปีก่อน) พระพุทธรูปยืนหินทราย ศิลปะทวารวดี (พุทธศตวรรษที่ 14-15) เครื่องมือเครื่องใช้สำริด และศิลปะวัตถุสำริด อีกทั้งยังจัดแสดงชุดพระราชอาสน์ที่ประทับของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เมื่อครั้งเสด็จยังศาลากลางจังหวัด นครราชสีมา เมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน พ.ศ. 2498 อีกด้วย

DSC_0309-crop-adj

ศิลปะวัตถุทำจากสำริด

ไปเยือนโคราชคราวหน้า ลองจัดเวลาสัก 1 ชั่วโมง เพื่อชื่นชมกับมรดกทางวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าเหล่านี้ เชื่อว่าจะเป็น 1 ชั่วโมงที่คุ้มค่าและน่าอึ้งมอใจทีเดียว

ชมทรัพย์ทางปัญญา

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ มหาวิรวงศ์ ตั้งอยู่บนถนนราชดำเนิน ในพื้นที่ของวัดสุทธจินดา และอยู่หลัง หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ ร.๕ นครราชสีมา โทรศัพท์: 044-242-958 โทรสาร: 044-230-245 E-mail:

mahaviravong_mu@yahoo.com เว็บไซต์: http://www.finearts.go.th/Mahaviravong_museum

เปิดบริการวันพุธ-อาทิตย์ เวลา 9-16 น. ปิดวันจันทร์ วันอังคารและวันหยุดนักขัตฤกษ์